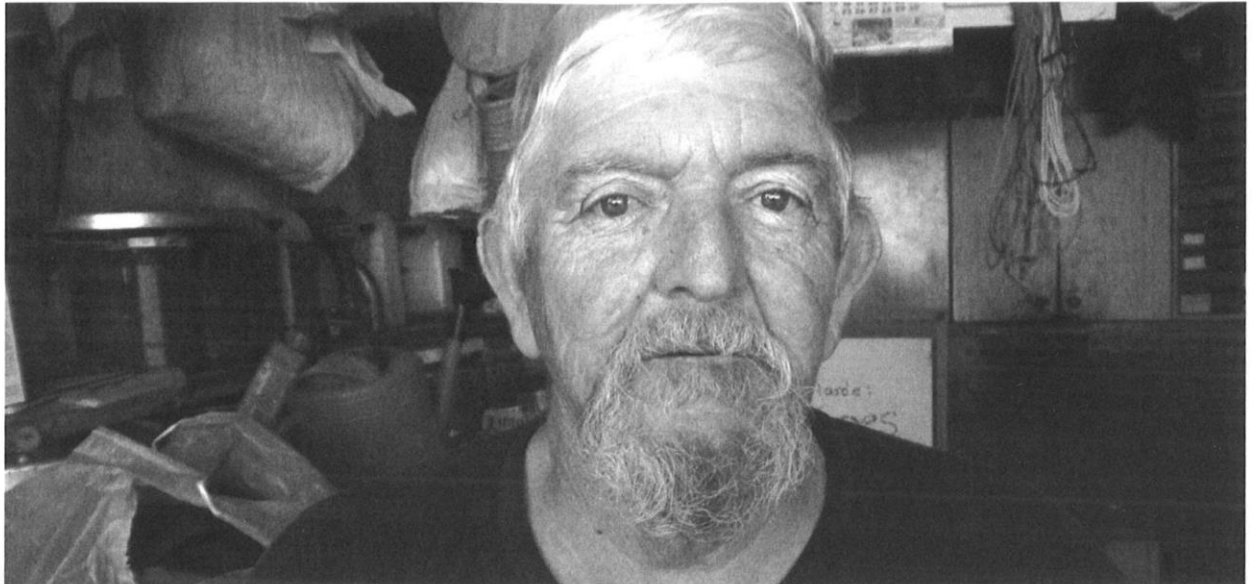

Entrevistam el pescador artanenc Pere Lliteras, que sap el dimoni on es colga en parlar de peix

“Jo, als alemanys, els xerr en mallorquí, no he de mudar de llengua a ca nostra”

En parlar de pescar, Pere Lliteras, de Son Borrassa (Artà, 1948) sap el dimoni on es colga. Amb ell parlem aquesta setmana, de peix, i de més coses.

Rafel Perelló

M'han dit que vós sou el millor pescador de peix roquer. Heu ensenyat a qualque infant a pescar roquer?

Que vas gat? Has begut?. Als al.lots d'ara tot els fa pruaga! (1) O ara no veus que només creuen en el telèfon?. Tot el dia amb el telèfon!...

Hi havia més peix roquer abans?

Quaranta llamps, molt més! Feia llarg de peix. Hi havia una peixatada que feia pardal. Pescàvem amb dues canyes i tot, una en cada mà. Veies brollar (2) aquells esbarts!, veies unes moles! (3). A na Falcó (Formentor) vàrem treure cent-onze quilos de saupes (salpes) i oblades amb un almudet (4) de puu viu, m'has escoltat bé?. No són pics de fava (5) cent onze quilos!...

Heu dinat qualque vegada a la

mateixa pesquera del peix que heu agafat aquell dia?

Putes sagrades! Moltes vegades, que vol dir! Arribes a la pesquera; amolles els ormeigs; cerques llenya i una mica de ramutxalla (6) i fas un bon refaifai (7). Si la mar fa sabonera et pegarà una saupa. Tu-tup! Tot d'una la poses viva damunt aquella xicalènia (8) i quan és negra la peles, li poses una miconeia de sal i un ràget d'oli si en dus i et lleparàs els dits. No has menjat res millor! Un peix agafat de l'hora és mel, no ha de mester res, ni salses ni un collons, això es espenyar el peix, deixa't estar! I si et pega escalunya (9) la guardes per fer brou. Tot el peix petit roquer fa un brou que talla (10)...

Quines condicions atmosfèriques són les millors per a fer una bona pescada de peix de vorera?

El vent comanda. Segons quin vent faci pegaràs esquenada (11). Un dia agafaràs dos sards i si es gira el vent, n'agafaràs seixanta. Si t'entra el mestrà faràs calada buida. Si t'entra el llebeig, ja tens pega (12), tanmateix tornaràs amb la barxeta (13) buida. Ja ho diuen: "Llebeig, ni peix ni conill veig". Segons quina classe de vents, en venir les dotze del vespre fan una mancada (14) i llavors s'aturen, ja t'hi

fixaràs...vles bones pescades es fan de vetlada, amb la lluna mitjo-mitjo, ni lluna vella ni lluna nova, amb lluna mitjancera és quan ret més. El vespre, el peix gros s'atraca a la vorera, això són faves comptades! (15) Vatuadell!, una vegada que pescàvem dins el moll va entrar una tintorera, vagava per dins el moll i ens va desbaratar el peix. Estàrem un raig d'hores a boca de sól.lera (16), ben creguts que se n'aniria. Pots pensar si se'n va anar!...

Aprenuéreu dels vells pescadors indicis de canvi de temps?

Sempre vaig sentir dir als vells que el dia de l'exaltació de la Santa Creu (14 de setembre) marcava el temps que faria tot l'any... les cabres talaïen per a saber si vé mal temps. Si ve mal temps giren coa i s'ajacen. Si a entrada de fosca veus cabres ajaçades, ja pots dir que ve mal temps. Si els espàrrecs aixequen la punta, ja pots dir que plourà. Si les faveres alcen l'ull, és senya d'aigua. Si veus cucs de terra que tresquen per damunt, sol ploure. Si hi ha neu per les muntanyes, la pescada serà magra. Hi ha una dita: "Si hi ha neu a les muntanyes / pescadors, aplegau les canyes". Te'n diré una altra, de cançó. Un temps hi havia pescadors de roquer que vivien de vendre el peix, es feien les sopes damunt això però no et

creguis que es fessin les barbes d'or, deien: "Pescador de canya i moliner de vent / no han de mester notari per a fer testament". Hi ha més dites: "Canya llarga, peix curt". Vol dir que una canya llarga fa fressa, el peix no és beneit, neix ensenyat!. Te diré una cançó: "Pescador de canya prima / vols que et diga com se fa / que quan es peix s'anima / l'han de sabre agafar"...

Quina esca emprau?

Un temps emprava puu, arriet, ase i gambó (certs crustacis), tot això ho agafàvem amb els boverons (17) amb herba corretgera o herba saupera, amb una senalleta puuatera dins el rim (18)... ara empr pasteta, n'hi ha que hi posen arengades a la pasteta, que putes arengada!, no fa falta, basta suc de taronja i farina, si han de picar, piquen ben igual. També empr coa de gamba, herba saupera, que es fa pels llisars (19); figa de moro, tomàtiga, grells de taronja. En Salom pescava les saupes amb figa seca...

Els pescadors tenen ben geloses les bones pesqueres. Heu tengut qualque brega per mor d'una pesquera?

No, però m'han apuntat amb un arpó. Vatuadena, aquest dia em varen treure del solc! Érem a la Pedra del Llamp (Artà) que agafàvem variades. Un submarinista es posa davall nosaltres. Li vaig dir el nom del porc! Aquest dia varen davallar tots els sants, li dic "saps quins collons més grossos que tens! O ara no veus que nosaltres hi som?". No em vaig enviar cap paraula (20). Saps que li va caure de tort! Surt de l'aigua, ve tot acanalat, em va posar l'arpó davant la cara. Jo treia foc pels queixals, li dic "si no fuigs de davant, ara mateix avisaré la guàrdia civil", i li va acopar...

També m'han dit que sou bon

cercador d'esclata-sangs.

No me'n parlis d'esclata-sangs!, meca-gonredéu! Oh, quines paraulotes que em fas dir! Per tot està embarrat, això ja fa oi! Nosaltres som de Mallorca, Mallorca és dels mallorquins, saps quins orgues no poder anar als agres. Posen "privado". Que putes "privado" ni Maria Santíssima!. Has de xerrar en estranger. Trobes, tu? Jo, als alemanys els xerr en mallorquí, no he de mudar la llengua a ca nostra. Si no m'entenen, a ca un puta!... d'esclata-sangs sé uns bons rotlos, agaf tot el que sia menjador, picatornells, picatornells peluts, blaves, fortes, cogomes, orelles de llebre, gírgoles d'estepa, gírgoles de garriga, gírgola de card, peus de rata...

Sabeu remeis curatius tradicionals?

Et diré un remei que és mel. Si et pega mal de queixal, bulls herba queixalera, la glopeges i l'escups. Vius!, no se la poden enviar perquè és verinosa. Vadéu!, un temps la guardaven com que guardar el messies! Els remeis d'un temps s'han perdut, avui, per a tota casta de mal te recepten medicina (sic); em vols tocar els bemols!... si tens la pell escaldada, que et freguin les cuixes, et poses dos ulls de mata al butxacó de darrere i aviat et fugirà l'escaldada... et diré una altra cosa que va de collons de mico: agafes una barral d'oli verjo; hi tires llavor d'herba de Sant Joan; ho tanques i ho tens noranta dies al sol i adesiara gires la garrifa i la saces un poc. Si tens picor a la pell o et pica una abella o un animal, o et cremes o et surt una vermelon, et fregues d'aquest oli, bones untades, fora mirar prim. Fes-ho!, fes-ho i ja em tornaràs la contesta...

Pas molt de gust de xerrar amb vós però ja és tard i m'he d'espitxar. Podré tornar un altre dia?

Torna en voler, ja saps on tenc el cau. Obrís la barrera i entres per endins.

Però podré entrar tranquil o tendreu qualque ca rabiós a lloure?

El ca rabiós som jo!

Glossari

- 1. Pruaga.** Desgana de treballar o de fer alguna cosa. Vessa.
- 2. Brollar el peix.** Sortir a flor d'aigua el peix.
- 3. Mola.** Esbart de peixos que neden.
- 4. Almud.** Messura de 1'95 litres de capacitat.
- 5. No són pics de fava.** No ésser poc, tenir importància.
- 6. Ramutxalla.** Branques primes.
- 7. Refaifai.** Foguerada viva.
- 8. Xicalènia.** Fogueró.
- 9. Escalunya.** Peix petit.
- 10. Un brou que talla.** Un brou molt saborós.
- 11. Pegar esquenada.** En l'argot dels caçadors i dels pescadors, no haver caçat cap animal o no haver pescat cap peix.
- 12. Tenir pega.** Sobrevenir una adversitat. Revessega.
- 13. Barxa.** Senalla d'espert o de palmes, amb tapadora.
- 14. Fer una mancada el vent.** Disminuir el vent.
- 15. Ésser faves comptades.** Ésser una cosa que no té rèplica, infalible.
- 16. Estar a boca de sól.lera.** Estar a l'aguait, esperant el que ha de passar.
- 17. Boveró.** Baveró. Manat d'herbes marines untades d'oli o de llet, que s'introdueixen dins la mar i a pocs metres de la vorera, per atreure i agafar el puu.
- 18. Rim.** Espai marí d'alguns metres, immediat a l'alga asserrera damunt la costa o bé que sura a la vorera, i és biòtop del puu.
- 19. Llisar.** Porció de roca planera i tot just coberta de l'aigua de la mar.
- 20. No enviar-se cap paraula.** Dir, entimar o enflocar tot allò que hom pensa, sense reprimir o deixar de pronunciar cap mot.